

*Ю.В. Павліченко,
В.І. Шульгіна, доктор філологічних наук, доцент,
(Національний авіаційний університет, Україна)*

Проблеми сучасної військової журналістики в Україні

У роботі розглянуто проблеми роботи військових кореспондентів під час воєнних дій, які перешкоди можуть стати на заваді журналісту у зоні «гарячих точок», що необхідно для безпечної роботи кореспондента.

У сучасному світі кожен рік гине близько сотні журналістів, більшість з яких вбито. Такі злочини завжди будуть викликати осуд та гнів суспільства, а уряди та міжнародні організації намагаються приділяти більше уваги безпеці роботи кореспондентів та журналістів [1, с. 239]. хоча якщо порівняти статистичні дані, з даними, де є показник загибелі людей інших професій, таких як військові, поліцейські, пожежники, водії тощо, то працювати у засобах масової інформації більш менш безпечно. Хоча на сьогоднішній день війна в Україні жорстока, кривава справа, і витік інформаційних даних може дуже зашкодити режиму секретності. Воюючі сторони як правило не полюбують журналістів, коли ті знаходяться у зоні бойових дій. Але робота військових кореспондентів дуже потрібна, адже населення потребує інформації, які журналісту необхідно добути з власних джерел. Тому військові кореспонденти намагаються триматися якнайближче до штабів, вищих командирів, офіцерів по роботі зв'язків із громадськістю.

Військові кореспонденти ризикують власним життям добуваючи інформацію знаходячись у «гарячих точках» зонах бойових дій. Їхній принцип: знати те, чого не знають інші колеги. Той журналіст, який не є достатньо інформованим вважається для багатьох поганим журналістом. Репортажі із зони бойових дій мають у своєму складі небезпечний зміст, адже постійно лунають вибухи, спрацьовує військова техніка, сутички, поранення людей, і навіть вбивства. Основною проблемою військового кореспондента це швидко діставатися безпечних місць, уміло заходити у небезпечну зону, діставатися до місця події, у випадку військової журналістики до «гарячих точок», в короткий термін надати отриману інформацію до редакції, і звісно ж повернутися додому цілим, неушкодженим та здоровим.

Досвідчених військових кореспондентів називають спецназом серед простих солдатів, адже вони є незвичайною кастою в осередку журналістського корпусу, вони постійно ризикують власним життям, ходять по краю, тому тільки чудова інтуїція щодо небезпеки, знання, використання досвіду, швидке реагування на адекватне рішення допомагають успішній роботі військовому кореспонденту. Головна проблема сучасних військових кореспондентів в тому, що не маючи достатніх навичок та вмінь, опиняючись у зоні активних бойових дій, без опанування методик поведінки у «гарячих точках», наражають себе та інших на великий ризик, який може призвести до складних наслідків.

Якщо військовий кореспондент отримав поранення знаходячись у зоні бойових дій, або ще гірше загинув то відповідальність в першу чергу лягає на редакція, яка відправила свого працівника на спеціальне завдання. Бойові зіткнення вкупі з активними військовими діями є основною небезпечкою для військового журналіста чи кореспондента та оператора, який проводить зйомку відео-сюжети або запису репортажу. Глядачі або читачі онлайн-видань з цікавістю переглядають репортажі із поля бою, в такі моменти вони відчують себе поряд із журналістом, особливо якщо відео-сюжети містять у своєму складі гострі, сповнені адреналіну сюжети. Так як війна в Україні ще з 24 лютого повністю перевернула життя українців та іноземців, які тимчасово тут проживали. Працівники ЗМІ не можуть спокійно та нормально підходити до воєнного стану в Україні, працівники медіа хочуть знати, що на даний момент відбувається у зоні бойових дій, отримати коментарі від військових та очевидців подій. Це з одного боку робить працю редакції корисною та потрібною, а з іншого боку несе інформативний хоч і доволі небезпечний характер.

Знаходячись у зоні бойових дій військовий кореспондент може бути спостерігачем, який наче відособлений від абсолют но всіх учасників військового, збройного конфлікту, а може бути виконавцем завдань, які йому поставило керівництво редакції, особливо завдяки власним міркуванням та переконанням, так як багато хто з військових кореспондентів дуже безстрашні, сповнені адреналіном та великим бажанням зробити свою роботу успішною та цікавою для глядачів та читачів. Саме такі журналісти дуже часто не думають про наслідки, і те, що наражають на небезпечку не тільки себе але і на оточуючих.

Ще однією з проблем є незнання журналіста міжнародних стандартів висвітлення подій з лінії фронту Журналіст як справжній професіонал повинен бути ще й юристом, тобто знати правознавство хоча б на достатньому рівні. Журналісту обов'язково треба знати відповідні українські закони, а також практику Європейського суду із прав людини, адже наші позиції відрізняються від їхніх. В Україні працюють не тільки українські журналісти, а й іноземні військові кореспонденти, які відрізняються своїм досвідом, мисленням та роботою загалом. Різниця між іноземними та українськими військовими кореспондентами у ставленні до оточуючих полії, інтерпретування, коментування відео-сюжетів, якість відео-зйомки, робота у складних, надзвичайних, небезпечних умовах. Найправильнішим рішенням для наших журналістів це прислухатися до порад іноземних колег, вчитися у них новому, брати до уваги методіку їхньої роботи, переймати досвід, хоча вистачає наших кореспондентів, які навпаки не хочуть приймати до уваги тонкощі та досвід іноземних колег, вважають, що їм не потрібно у них вчитися, що вони самі все знають. В Україні навчання військової журналістики майже відсутнє, тому колишні студенти журналістських факультетів нажаль не мають достатніх знань та навичок. У кожному разі треба на деякий час забувати про власну гординю та дослухатися до досвідчених іноземних колег.

Кожен кореспондент, який пов'язаний із військовою журналістикою повинен добре володіти знаннями міжнародних стандартів з висвітлення подій із зони бойових, активних дій, знати заборону у кого не можна брати інтерв'ю, наприклад у озброєних терористів і рядових членів їхніх груп. Особливо

потрібно знати організацію військ сторін конфлікту, яке озброєння, що у них на меті, які цілі, яка тактика може застосовуватися у бойових діях. Це все можна назвати так: кожен військовий кореспондент повинен бути в дечому військовим, адже неточності й типові помилки дуже знижують глядацьку територію та головне їхню довіру. Журналістам необхідно відповідати не тільки за написані чи сказані слова, а ще й за ненаписані і недосказані. Якщо співробітник медіа має якісь певні дані, які можуть бути корисними але навмисне їх приховує це є не гідною справжньої роботи професіонала. Багато випадків, коли журналіст-розслідувачі навмисне приховують інформацію, яка містить у своєму складі компромат, аби отримати грошову винагороду, простіше кажучи використовуючи як шантаж.

Військовий кореспондент повинен уміти відрізнити відкриту інформацію від такої, яка містить у своєму складі державну таємницю, адже може виникнути своєрідна небезпека судового переслідування. Перевірка відзнятого матеріалу, коментарі від очевидців, уся інформація повинна кожен раз перевірятися та передивлятися, це в значній мірі може забезпечувати працівника медіа та його керівництво редакції від неприємних обставин та судових переслідувань. Навіть якщо журналіст потрапив у неприємну ситуацію не із завдання редакції то все ж таки є провина є і її необхідно шукати у власних думках та діях [1 с. 244]. Якщо передивитись статистику випадків то це як правило «проколи» у роботі журналіста, адже десь щось не було враховано, неправильно вираховано, багато деталей не помічено, а наприкінці сумний результат, який далекий від очікуваного. Проблеми, які стосуються роботи військового кореспондента є непрофесійність, велика гордия, непослух досвідчених колег, зарозумілість, невігластво, легковажність та безвідповідальність. Це все можна об'єднати в одне слово «емоційність». Люди, які не можуть справитися із своїми емоціями під час роботи дуже часто ризикують життям. Найбільшим гріхом у професійній роботі журналіста є невігластво, і це доволі поширене явище у працівників медіа, особливо у військовий журналістиці, що призводить до юридичних наслідків. Емоції повинні відступати на задній план, а яскраве вміння швидко сконцентруватись, виділити головне, розуміти чи можна далі робити відео-сюжет або репортаж чи краще рятувати себе і оператора.

Військовий кореспондент під час своєї роботи не може ні на хвилину розслаблятися та втрачати контроль над собою та ситуацією, адже значно підвищується ризик отримати травми, поранення чи навіть загибель. Основною проблемою журналіста є невміння швидко виходити із небезпечні зони та займати безпечну позицію, яка буде давати змогу бачити весь перебіг навколишніх подій та слідувати за розвитком ситуації. У військових умовах військовому кореспонденту як і в екстремальних ситуаціях необхідно мати фізичну силу та хорошу підготовку на витривалість, яка поєднана із моральною стійкістю. Військовий кореспондент як і професійний спортсмен повинен весь час тренуватися, займатись спортом, ходити у тренажерний зал, бажано загартовуватися. Крім фізичної підготовки необхідно працювати ще і психологічно над собою, за допомогою книжок по психології, тренінгів та йоги. Адже дуже спокійно працювати в умовах, коли навкруги лунають вибухи, чути

пострілі, крики поранених, плач дітей. Необхідно не тільки адекватно реагувати на оточуючих але і тримати себе під контролем і допомагати іншим. Військовий кореспондент повинен задалегідь прорахувати усі можливі варіанти зйомки чи проведення інтерв'ю, обрати місце, яке буде дуже зручним та більш менш безпечним.

Найголовніше це входити у зону активних бойових «гарячих точок» законним шляхом, з дозволом від влади, адже якщо присутня у журналіста необхідна дозвільна документація, це набагато зменшує ризик перебування в «гарячих точках» та підвищує шанси на допомогу кореспонденту. Крім дозвільних документів, передача інформації глядачам повинна передаватись відкрито, це дуже відповідальна робота, яка нажаль є найменше забезпечена. Тим паче під час бойових дій канали інформації зумисно пошкоджують, вимикають або псують. Проблемаю військового кореспонденту є невміння покидати зону «гарячої точки» в якій він перебував. Необхідно дочекатися поки ситуація більш менш стабілізується та покидати територію якнайшвидше, головне слідкувати за шляхами відходу, так як поля можуть бути замінованими, диверсанти вбивають усіх без розгляду, мародери, які можуть пограбувати, відібрати цінну техніку.

Висновки

Існують чотири заповіді, які передають досвідчені кореспонденти. Найперше це те, що у зонах бойових дій потрібно результативно та вміло працювати. По друге це те, що збереження життя журналіста є головнішим ніж зняття матеріалу для редакції. Трете це те, що вийти із «гарячих точок» складніше ніж туди потрапити. Та останнє це те, що завжди потрібно розраховувати не тільки на себе, а ще й на поміч інших людей. Головне не перешкоджати роботі військових та не лізти туди куди не просять.

Список літератури

1. Владимиров В. М. Вступ до журналістики: навч. посібник/ В. М. Владимиров – К: НАУ, 2015. – 284 с.
2. Кривошея Г. П. Журналістика: поняття, терміни / Г. Кривошея. – К., 2004.
3. Рендал Д. Універсальний журналіст [Електронний ресурс] / Д. Рендал. – Режим доступу: <http://evartist.narod.ua/text12/38.htm>.
4. Фіхтеліус Ерік. Десять заповідей журналістики [Електронний ресурс] / Ерік Фіхтеліус. – Режим доступу: http://www.library.cjes.ua/online/?b_id=229.